

UNES ORDINACIONS DE TARRÉS (1743)*

Josep M.T.Grau i Pujol

El monestir de Poblet i, en el seu nom l'abat, era el senyor directe i alodial de la vila i terme de Tarrés, en posseï a la jurisdicció civil i criminal, mer i mixt imperi, els seus pobladors li havien de prestar sacrament, homenatge i jurament de fidelitat. Poblet cobrava delme dels productes de la terra i bestiar, censos, a més de tenir propietats diverses (castell, cases, terres). En el segle XV el monestir gestionava directament les rendes d'aquest territori (1) però més endavant optarà per la fórmula de l'arrendament, delegant a un tercer el seu cobrament (2).

Amb l'adveniment del municipi borbònic (3) a Tarrés li corresponien dos regidors i un batlle, aquest darrer l'escollia el senyor i era ratificat per la Reial Audiència. En la primera ordinació es fa referència a la seva obediència envers l'abat. El jurament que feien tres segles abans significava la lleialtat en tots els sentits: no participar en complots, defensar i donar consell quan ho demanés el senyor (4).

La promulgació de les ordinacions neix a l'edat mitjana -segons Font Rius (5)-

i respon a una finalitat bàsica de la regulació de la convivència entre els veïns d'una població. Els aspectes que legislava són molt diversos: organització i govern municipal, consum, costums, activitats artesanals, ramaderia i agricultura. El manteniment d'aquestes normatives en els segles següents és una constant arreu del Principat.

Les ordinacions de Tarrés que presentem foren aprovades el 1743 per l'abat Josep Antoni de Lladó, essent reformades trenta-set anys després (6), i es degueren basar-se en unes de més antigues. S'enregistraren, com totes les del senyoriu, en un llibre titulat Registre jurisdiccional, on es trobaven entre altres les de Prenafeta, Miramar, Figuerola i Montornès (datades el 1459 (7)). Altres textos que ens han arribat són els de Vimbodí (del 1578, 1594 i 1750) (8) i del Vilosell (1570 i 1743) (9). Totes aquestes ordinacions tenen un fort caràcter rural i obliden aspectes (pesos i mesures, preus de productes, inspeccions) que en altres constitueixen l'eix central (10).

El text havia de ser llegit davant dels veïns i terratinents forasters i l'original s'havia de guardar a l'arxiu de l'ajuntament i fer-ne una còpia per a l'ús. Amb el vist-i-plau del senyor les ordinacions esdevenien llei, i els contraventors podien ser perseguits i tancats a les seves presons. Les ordres dictades no sempre eren assumides de ple acord, i s'entaulen litigis entre el monestir i els pobles. Coneixem un procés del 1689 contra els vilosellencs amb motiu de l'entrada del bestiar a les vinyes. El Governador General pretenia que no s'efectués fins passats deu dies de la verema; els veïns en resposta s'oposaren a aportar la part proporcional del raïm al cup senyorial. El mateix any arribava la concòrdia. El 1750 Poblet plantejà una altra causa contra la mateixa localitat i tres més: Vallclara, Fullella i Tarrés, en aquesta ocasió pels formiguers (herbes que es cremaven i servien d'adob al camp). La victòria del monestir féu punitiva l'entrada de ramats de cabres en els rasos fins que no fes dos anys de la seva sega (11).

D'aquest problema ja en tenim notícia a Tarrés el 1735, quan tres pagesos

del mateix poble: Isidre Palau, Isidre Sanahuja i Josep Vallverdú, foren jutjats i condemnats per irrompre els seus animals en els rasos del terme: els tres pagaren amb espècie, els dos primers pagaren amb una caldera i el tercer amb uns cremallers (12).

Un exemple clar de l' incompliment de les ordinacions són l' augment de les sancions amb el pas dels anys. A Tarrés el 1780 es reuneix l' ajuntament ³per a mirar y reflexionar sobre la poca observància y compliment de alguns capítols de las ordenacions².

Moralitat i bons costums

En un poble sota la tutela de l' Església, no hi podien faltar al· lusions al seguiment de la moral i els bons costums. El respecte entre els convilatans era sagrat i el model de convivència senzill: viure en pau i quietud, estimant-se i tractant-se com a germans (2T-Tarrés-, 1V-Vimbodí-), frase d' arrel cristiana que sol encapçalar les ordinacions.

El fals testimoni i la injúria eren sancionats de forma econòmica o bé amb un arrest de cinc a deu dies (2V, 3T). Segons es desprèn, eren mal vistes entre els homes la mentida i l' embriaguesa (6T) i entre les dones el robatori i també el beure (5 i 7T). Es limitaven de forma severa els apropaments entre sexes en els jocs (12T) i en els balls (13T), i en especial de nit (17T).

La religiositat popular, expressada en múltiples processons pels carrers, obligava a tenir-los nets (14-15T).

Els jocs

El joc, entreteniment sotmès a regles, en el qual un perd i l' altre guanya, definició que dona el diccionari, presenta un alicient a uns beneficis fàcils que l' ha fet des de molts segles popular i extès a totes les capes de la societat, com llegim ³los balls y jochs, si únicament se busca en ells lo divertiment, sien de alguna importància per a passar las penas y treballs d' esta miserable vida ab menos tristor² (8T, 3V).

Sovint, el que s' assenyala en les ordinacions són les restriccions, ja des de l' època medieval, que palesen la seva pràctica, trobant múltiples referències en totes les ordinacions (13). Les limitacions giren entorn el lloc (14), els dies, els renecs. No es permetia jugar durant els oficis religiosos o durant l' ensenyament de la doctrina (8T, 3V); s' estimulava l' honradesa i es perseguia el frau (10T, 5V); i estava prohibida la blasfèmia sobretot davant dels menors de vuit anys (9T, 4V).

S' autoritzaven els jocs ³de pilota, bitlles, argolla y tots jochs reals² i només una rifa anual. S' empaitaven els jugadors de daus i cartes i de ³la flor o el catxo² (11T, 6V), els dos primers només si s' apostaven diners o objectes de valor.

L' aigua

Coneixem prou l' escassetat de l' aigua a les Garrigues. A Tarrés es limitava l' ús de l' aigua de la font pública al consum domèstic (65T), no es permetia rentar roba en les piques de la font ni col· locar-hi portadores (66T), fet que impossibilitaria abeurar les bèsties. A Vimbodí es cuidava que hi acudissin cavalcadures malaltes per a la prevenció d' epidèmies (67V). Sobre l' aigua de la pluja i el seu estancament s' estableix una clara

legislació per evacuar-la sense perjudicar a ningú (76-77 T, 39-40V).
L¹ agricultura i els boscos

No tenim a les nostres mans les dades que ens permetrien conèixer la distribució dels conreus de Tarrés, però ens podem fer una idea comparant-ho amb els registres fiscals de dos termes propers: Vimbodí el 1739 (15) i l¹ Espluga Calba el 1723 (16), tot i que hem d'èsser caüts en la seva fiabilitat.

	VIMBODÍ 1739		ESPLUGA CALBA 1723	
	Superfície	jornals %	jornals	%
Secà	422,5	83,9	224	68,9
Oliveres	39	7,7	61	18,8
Vinya	34	6,8	40	12,3
Regadiu	8	1,6	-	-
CONREADA	503,5	20,3	325	14,5
NO CONR.	1973,5	79,7	1917	85,5

Un primer cop d'ull ens mostra la importància dels cereals, seguits a gran distància de les oliveres i la vinya, configurant l'anomenada trilogia mediterrània. Les ordinacions ens ho confirmen. El conreu que té major atenció és el sembrat, protegint-lo des del guaret fins a la sega. Sobre els arbres fruiters es mencionen moltes varietats: figueres (39T, 12/22/46V, 20P-Prenafeta-), noguers (50,63T), ametllers (50T, 46V, 20P), cirerers (46V, 20P), pruneres (22V) i pereres (22V); però que ocupaven poc espai, plantats de forma aïllada. Quan es trobaven en situació limítrofa, les ordinacions detallen amb precisió el repartiment del fruit (50T).

La rotació dels camps de secà vindria donada per la combinació dels cereals, el guaret, els llegums i el ferratge. Els llegums, principalment els fesols i les faves, s'anomenen en diferents llocs (20,32 T, 46,62V, 20P). Els ferratges al Vilosell i a Prenafeta (50P), poblacions on també s'esmenten el lli i el cànem. Encara al Vilosell s'esmenta també el safrà (17). Finalment, tenim nombroses notícies de vimeteres que creixien en les zones humides (18).

El que destaca més és la gran part de terme, més de les tres quartes parts sense conrear, ja sia per tractar-se de guaret, bosc o pastures. De fet, en les ordinacions un dels aspectes més regulats és la protecció dels conreus contra el bestiar, un dels punts que provocava més conflictes i reglamentacions, com veurem.

a) Llenya, fusta i fruits silvestres

Segons s'endevina per les ordinacions a Tarrés les espècies més comunes eren l'alzina i el pi; i a Vimbodí, en canvi, es parla d'una massa forestal més variada i rica: freixes, xops, albes, oms i salzes (21V). Del bosc s'obtenia matèria primera de moltes activitats artesanals i per a la indústria, combustible, brossa per adobs o formiguers, fruits per als animals, sense oblidar la cacera (19). No és d'estranyar que els plets i les penyores sovintegin sobre un bé escàs, que té un procés regenerador lent i concentrat en poques mans.

Les sancions van contra els qui tallin arbres per obtenir fusta o llenya en

terreny aliè (51-55T). La pena econòmica es comptabilitzava per unitat (soques o rames) o per pes (càrregues), i sempre comporta el retorn del producte que hom havia pres.

b) Protecció de plantes joves

Els primers mesos d'una planta eren els més crítics del seu creixement, i calia guardar els plançons i mallols del bestiar (70T). A Vimbodí el robatori de plançons d'olivera es castigava, tant els brots principals com els secundaris (10,14V), fet pel qual el pagès havia de deixar senyals clars, com per exemple un munt de pedres. Per assenyalar el regadiu s'emprava una fusta verda (23T). La defensa de la vinya jove o mallol la documentem també a Prenafeta (31P).

c) Restriccions en l'espigolar, herbejar i robatori de fruits

Com a protecció als sembrats es prohibia entrar a fer herba en els camps conreats (45,49 T, 44V, 52P). Un cop segat el cereal i tretes les garbes, hi havia tres dies per a espigolar, després dels quals els animals podien entrar al tros (44T, 36V).

Tampoc no es podien agafar fruits d'altres propietaris sense permís o consentiment d'aquests. Segons la quantitat robada, la tarifa de penes era diferent (48T, 46V, 20P).

d) Drets de pas

Ja comentarem l'obligat pas de les carrerades per part del bestiar i el manteniment de les fites. Com a salvaguarda dels conreus també es posen moltes restriccions al dret de pas (43T, 30V, 24 i 26P), permetent només el pas de garbes, verema o fusta. A Tarrés a partir d'una hora marcada pel sol o pel toc de campanes es prohibia l'entrada de fruita o palla (46-47T).

La ramaderia

L'existència d'una àmplia extensió no conreada possibilitava la presència de la ramaderia, una associació bàsica per a l'economia agrària de la societat de l'Antic Règim a tota Europa, com ja assenyala el clàssic Marc Bloch (20).

El profit que s'extreia dels animals era molt: carn, llet i derivats, greix, llana, pell, fems i força de treball per a les feines del camp.

El bestiar es classificava de dues maneres: el major i el menor. El primer incloïa els bous, vaques, mules, ases i porcs. El segon, les ovelles, moltons, cabres i aviram, animals de menor acció depredadora. No podem establir, però, el nombre concret de caps de bestiar existents a Tarrés (21), tot i les referències constants a la ramaderia en les seves ordinacions (43% del total). A Vimbodí el percentatge és del 49% i a Prenafeta més de la meitat. A Tarrés no apareixen normes per les abelles i les arnes, contràriament a altres pobles (27-28P) (22).

La majoria de les normes són de caràcter punitiu en contraposició i en benefici de l'agricultura. L'ur contravenció duu a la sanció econòmica i en alguns casos a l'esmena del dany ocasionat. Tots els conreus eren protegits, cadascun en el moment més important per a la consecució del fruit: es prohibia entrar als camps amb sembrat, llegums, hortalisses, arbres fruiters (des del 15 d'agost fins a la collita), oliveres (des del primer de novembre a la recol·lecció), vinya (des del 25 de març fins tres dies després de la

verema).

En temps de pluja l'aigua quedava retinguda en les zones argiloses i allí no es permetia el pas de cap animal (17,34T), ni tampoc a la dula (30, 32T, 28,31V), ramat compost per diferents caps de bestiar (a Vimbodí més de vuitanta) de diferents amos pasturats sota la vigilància d'un pastor o d'uler contractat. La terra mullada i fangosa no era practicable fins després de passats tres dies d'haver plogut, sobretot en guarets (16T, 31V), tampoc accessibles ³en pols² (21T, 16P).

Durant la sega el bestiar no podia envair el camp fins tres dies després de tretes les garbes (28T, 36V, 29P), per deixar temps a espigolar. Les mules i rucs emprats en el treball s'havien de fermar (27T). Els pollins de menys de tres mesos podien anar sols si portaven un boç (29V). En cas que algun animal s'escapés es pagava l'esmena de la malifeta o ban i tot si era per negligència (40T, 15P). Els animals no es podien deixar sòlts i les esquelles eren del tot indispensables.

Als porcs, per la seva voracitat, se'ls apartava de tot tipus de conreus (horta, figueres, sembrat) (37,39T) i guarets en pols i eres (26V). A Prenafeta no se'ls deixava péixer en fonts i rius (13P). Les gallines havien de ser vigilades perquè no es fiquessin en pellers, horts, cases o sembrats (41T, 34-35V, 32P). També es parla dels coloms (42T), que podien ser morts si feien alguna malesa.

Si no es coneixia el malfactor la pena es repartia entre tots els pastors (33V), amb una política clarament restrictiva a la ramaderia, que té el màxim exponent a Prenafeta, on l'afectat podia carregar la condemna al primer pastor que trobés, i era aquest el qui havia de pagar o buscar el veritable culpable (14P).

A més de l'agricultura, es protegeix de sobremanera la regeneració del bosc. A Prenafeta havien de passar un mínim de tres anys fins que poguessin passar en una zona tallada (17P), per a guardar els brots que assegurassin el ressorgiment de la massa forestal.

Un altre punt a destacar són les carrerades. Les ordinacions prohibeixen les dreteres entre els camps (68T, 19P) i exigeixen la conservació dels camins tradicionals (41-42V, 56P), marcats amb fites a Prenafeta i Vimbodí (60V, 35,37-38P).

La limitació del nombre de caps és sempre present. A Tarrés no es podia tenir bestiar a guarda o soldada, tan del poble com foraster (73T). A Prenafeta es penalitzen amb 10 lliures els animals d'altres termes. A Vimbodí tothom que portés bestiar forani l'havia de declarar a l'ajuntament i només podia restar al terme un termini de deu dies, a partir del qual havia de pagar la contribució del Cadastre de tot l'any (19V). El foraster també havia de poder donar raó de la sanitat del bestiar que portava i de la seva legalitat, amb papers de compra-venda i certificat sanitari (74T). Els ramats locals es tancaven a la nit en corrals dins la població. El delme es cobrava a començaments de maig, després de la cria i passada l'abstinència quaresmal.

Ordenament intern

El termini de denúncia d'una malifeta era de deu dies (61T, 34P, 52V), després del qual perdia validesa. Les judicacions de les destrosses les efectuaven els regidors de la vila (75T, 32V), els quals cobraven segons la

distància del lloc a visitar (69T, 69V). En cas de no coincidir els interessos i algú creure que no era jutjat correctament podia recórrer a la consulta de tercers. Per prendre jurament a un testimoni hom li havia de pagar una determinada quantitat de diners (60T).

A través de les ordinacions de Vimbodí (53V) es desprèn el costum existent de no notificar les faltes i arranjar-ho entre les dues parts, sense acudir al poder públic, fet que estalviava la multa i els sous dels inspectors i testimonis.

Les multes es pagaven en metàl·lic, en espècie o es commutaven per dies de presó: deu dies de presó equivalien a tres o cinc sous. Alguns cops només calia esmenar el dany i en cas de robatori, sempre calia tornar els fruits o la llenya. En alguns tipus de conreus no s'avaluava el dany fins passats uns mesos (72T). La transgressió a la nit doblava la pena (18,20,21,48T).

La tercera part dels guanys de les multes anava a parar al senyor, en aquest cas l'abat de Poblet (78T, 70V); la resta es repartia entre el senyor batlle i l'amo, procurant no perjudicar els drets del rei. Hi havia una sèrie de multes reservades per la sagristia: es tractava de les d'ordre moral, jocs i neteja, algunes en un cent per cent (2,4,5,8,11-15T) i altres solament en un cinquanta per cent (67T).

Article publicat a la revista del Centre d'Estudis de la Conca de Barberà
APLEC DE TREBALLS (Montblanc) núm. 17 (1999) pàgines 15-32

* Aquest treball fou presentat a les I Jornades sobre ordinacions baronals i municipals a Catalunya (s. XII-XIX), celebrades a Valls els dies 14-16 de novembre del 1986 que convocà l'Arxiu Històric Comarcal de Valls. Amb posterioritat de la redacció d'aquest text Josep Torné i Cubells publicava l'any 1993 al I Congrés d'Història de l'Església Catalana (Solsona), l'article "Elements de religiositat en les ordinacions municipals (segles XIV-XVIII)", vol. II, pp. 511-524 on compara diferents ordinacions de pobles sota la jurisdicció del monestir de Poblet, entre elles aquestes de Tarrés.

NOTES

- 1.- A. ALTISENT, Història de Poblet, Poblet 1974, p.389.
- 2.- Per exemple, el 1785 per un termini de 4 anys o 4 collites Macià Palau, pagès de Tarrés, arrenda els delmes de les menuderies de Vinaixa, Fullea, Senan i el propi Tarrés, enteses aquelles com a verema, cànem i la seva llavor, llegums, cabrits, corders i llana. El monestir es reservava els delmes de les terres noves, però cedia l'ús dels cups en cada població. El preu restà estipulat en 1620 lliures, a més d'una rova de cera, sis gallines cada any i el cost de l'acta notarial. Arxiu Històric de Tarragona, fons notarial de Montblanc 3707, ff. 113v-116v.
- 3.- Josep M. TORRAS RIBÉ, Els municipis catalans de l'Antic Règim (1453-1808), Curial, Barcelona 1983, pp. 214-215. Per una visió general del domini baronial sobre els municipis vegeu pàgines 208-220.
- 4.- A. ALTISENT, op.cit., pp. 383-388.
- 5.- Josep M. FONT RIUS, Estudis sobre els drets i institucions locals en la Catalunya medieval, Universitat de Barcelona, 1985.
- 6.- Hem consultat una còpia que ens deixà l'antic rector de Tarrés, Mn. Àngel Bergadà.
- 7.- Antoni PALAU DULCET, Ordinacions de Prenafeta, Miramar, Figuerola i Montornès, 1459, Impremta Requesens, Montblanc 1930, 17 pàgines. Segons llegim foren escrites el 1459 i confirmades o revisades el 1659, 1661, 1703, 1728, 1734, 1737, 1747 i 1761. Se'n feren diverses còpies. La del 1806 serví d'original per la publicació del llibreter montblanquí. A. ALTISENT les comenta en la seva història juntament amb les del Vilosell (pp. 442-444). Segons J.M. GUIX SUGRAÑES (El llibre de la cadena de Reus, vol. 1, Reus 1963, nota 487, p. 164), Mn. Tomàs Capdevila deixà un estudi inèdit sobre aquestes ordinacions. Aquest prevere publicà el 1935 uns breus articles referents a les ordinacions locals al diari tarragoní La Cruz: ³Les nostres ordinacions jurídiques² (14-II-1935), ³Unes ordinacions de Tarragona, Reus, Constantí, Vilaseca i Riudoms, 1563² (16-II-1935) i ³Unes ordinacions de Vilanova de Prades² (22-IX-1935).
- 10.- Vegeu per exemple les de Constantí (Ramon BERGADÀ, ³Històrica. Les ordinacions de la vila de Constantí², a Fulla parroquial de Constantí, nos. 119-155), Reus, Tarragona i Valls de l'època medieval.
- 11.- B.FARRÉ, El Vilosell, un poble a l'ombra de Poblet, El Vilosell 1984, pp. 79-81.
- 12.- Arxiu Parroquial de Montblanc (APM), fons notarial Francesc Castelló, 1735, foli 38v.
- 13.- Gabriel SECALL, ³Els joglars, els jocs i les fires del Valls medieval (segles XIV i XV)², a Quaderns de Vilaniu. Miscel·lània de l'Alt Camp, 2,

Valls 1982, pp. 44-47.

14.- En una visita pastoral al Vilosell de l'Arquebisbe de Tarragona a començaments del segle XVII es prohibeix el joc de pilota davant l'església sota pena d'excomunió major (FARRÉ, op.cit., p.112).

15.- Josep M. PORTA, ³Vimbodí en el 1739: economia i societat segons la documentació del reial cadastre², a Aplec de Treballs, 2, Montblanc 1980, pp. 93-114.

16.- L'any 1723 Jaume Ramon Bota i Josep Gaya, pagesos i prohoms de la vila efectuen una relació jurada de les cases i conreus del terme. APM, fons notarial Francesc Castelló 1723, foli 399. Declaren que en el nucli urbà hi ha 73 cases (8 de grans, 11 de mitjanes, 48 de petites i 6 de deshabitades). El terme, de 2242 jornals, es composava de 224 jornals de secà (8 de primera qualitat, 72 de segona i 144 de tercera), 61 jornals d'olivera (12 de primera i 49 de segona), 40 jornals de vinya (13 de primera i 27 de segona), 10 jornals d'olivera incultes, 107 jornals d'erm, 1408 jornals de garriga, 230 de roques i barrancs i 162 jornals de camins i marges.

17.- El Vilosell, 1754, p. 200.

18.-En les ordinacions de Tarrés es prohibeix tallar vimeteres que no siguin pròpies (59T). Al Vilosell també s'esmenten.

19.- No hi ha cap atenció a la cacera, que sí trobem al Vilosell (op.cit., p.199) i a Prenafeta (43P).

20.- La historia rural francesa: caracteres originales, Crítica, Barcelona 1978, p. 122.

21.- Les xifres de Vimbodí ens poden servir d'orientació. El 1739 hi havia un total de 300 caps de bestiar oví en mans de tres pagesos i 74 animals de tir. Dels 107 contribuents només un consta com a pastor (Josep M. PORTA, op.cit., pp. 208 i 214).

22.- A Vimbodí es comptabilitzen 39 ruscs (ibídem, p. 215).

APÈNDIX

ORDINACIONS DEL POBLE DE TARRÉS (1743)

En nom de la Sanctíssima Trinitat, Pare, Fill i Esperit Sanct, y de la sempre humil Verge Maria, Mare y Señora Nostra. Amèn.

Ordinacions fetas per lo ajuntament de batlle y regidors de la vila de Terrés, per lo bon règimen y custòdia, axís de dit lloch y terme com dels fruits de ell, essent batlle Isidro Palau del carrer de la Font, y regidors Pere Joan Gili y Francisco Gili, essent escrivà de dit ajuntament Joseph Palau, en lo any de 1743.

1. Primerament, atenent que com lo fi principal de fer las ordinacions per lo govern polítich y econòmich dels pobles sia per conservar los habitants ab lo degut temor y respecte a la justícia temporal desitjant lo ajuntament de la vila de Terrés, mantenir-se baix la deguda obediència señor lo molt il.lustre señor abat del Real Monastir de Nostra Señora de Poblet y per a què a las ordinacions faedoras no· ls falte circumstància per a calificar-las de justas y rectas; per çò suplica humilment dit ajuntament de Terrés a dit molt il.lustre señor abat de Poblet se digne decretar-li las presents ordinacions a fi que roboradas y confirmadas ab son decret, pugua lo expressat ajuntament fer-las observar inviolablement.

2. Item. Se ordena que tots los habitants de la vila de Terrés visquen ab tota pau y quietut, amant-se y tractant-se uns ab altres com a germans, y aquell o aquella ques trobarà haurà perdut lo respecte a altre, en pena de axò pague un sou, aplicador a la sacristia y si convé lo arrest en sa casa o en la presó, los dies ben vistos a la justícia.

3. Item. Se ordena que suposat en las casas y ha portas y envans per a que cada qual cuide de la sua, que ningú se atrevesca parlar mal de son pròxim, ans bé procure ab tota charitat dissimular las faltas y disminuir las publicadas. Y aquell o aquella que imposarà algun fals testimoni, en pena pague sinch sous o deu dies de presó ab la obligació de tornar la fama y reputació que se haurà llevat.

4. Item. Se ordena que ningú retraga a la cara de altre si li han fet o no injustícia, o si lo han castigat o mortificat, en pena de sinch sous aplicadors a la sacristia.

5. Item. Se ordena que qualsevol perçona que dirà a alguna dona casada, viuda o donsellà que és una puta, arcabota, lladrona o embriaga, o altre semblant injúria, pague de pena deu sous, aplicadors a la sacristia o arrest a judici de la justícia.

6. Item. Se ordena que qualsevol perçona que dirà a altra, estau borrarxo, mentiu per lo coll o altre semblant injúria, pague de ban sinch sous y la esmena a albitre de la justícia.

7. Item. Se ordena que qualsevol perçona que dirà a alguna dona, aqueix fill vostre no és del vostre marit, sinó que fos fadrina o vidua que lo hagués parit (mort son marit) en temps que no podia ser de aquell, pague de pena deu sous.

8. Item. Que com los balls y jochs, si únicament se busca en ells lo divertiment, sien de alguna importància per a passar las penas y treballs d' esta miserable vida ab menos tristor; per çò se ordena que los balladors y jugadors se guarden de anar ab depravadas intencions, y que en temps de missa, sermó, tèrcia, professó, offici, vespres, completas y de la enseñantsa de la doctrina christiana, que tots acistescan y aquells que en dit temps ballaran o jugaran, caygan en la pena de tres sous per cada perçona que traspasarà, aplicadors per la sacristia.

9. Item. Se ordena que perçona alguna en qualsevol espècie de joch, enfadat o inquiet que estiga, se atrevesca a jurar, ni votar, ni renegar de Déu, de Maria Santíssima, ni de sant ni santa, baix pena de un sou per quiscuna vegada, y si o ou alguna criatura de vuit anys en amunt, pague dos sous per vegada.

10. Item. Se ordena que en los jochs se use de tota llealtat, fidelitat y veritat, sens engany, ni trampa alguna, qui se encontrarà faltar en exas cosas, sie castigat a albitre de la justícia.

11. Item. Se ordena que per lo divertiment dels individus del poble se^l ls permite los jochs de pilota, bitlles, argolla, y tots jochs reals, però prohibim tot joch de daus y lo joch de cartas sols se permetrà per un mer divertiment. Però en ninguna manera se dexe jugar a la flor o al catxo ab diners, tirars y sols se permetrà una rifa, y qui contravindrà siga castigat a l' albitre de la justícia, y los diners que la justícia veurà que.s jugan als daus, flor, catxo se apliquen a la sacristia.

12. Item. Se ordena que ni públich ni privadament, fassan jochs hòmens ab donas, per ser perniciosos, y si són desonestos menos, baix pena de un sou per quiscuna perçona, y lo cap del joch tres dias de arrest, y dit sou serà per la sacristia.

13. Item. Se ordena que tots los balls, tant en la plaça, carrers y casas sien del tot honestos, y si són de nit que y haje llum clara y bastant, per a què tots se vegen y si en la plaça, carrers o casas, a dretes algun o alguns apagan la llum, tots los concurrents pagaran de pena sinch sous per quiscun y deu dias de presó y los diners se aplicaran a la sacristia.

14. Item. Se ordena que en tots los dissaptes y vigílias de festes y en especial en las diadas que se fan profesó, que cada qual en son indret tinga ben net y curiós tot lo devanter de sa casa, qui contrafarà incidisca en ban de sis diners y axí mateix lo dia ques portarà lo combregar a alguna perçona, y dita pena servesca per la sacristia.

15. Item. Se ordena que cada qual en son endret de casa, en los dies se farà professó, estiga obligat a compondrer son devanter de casa, posant pedres y terra ahont serà necessari y apartar la aygua y fanch o brutícia, si ni haurà, en ban de un sou y en cas de no fer-o la justícia ho fasse compondrer a expensas del delinqüent y lo ban per la sacristia.

16. Item. Se ordena que los bestiars no pugan entrar en guaret algun que no hajan passat tres dias después de haver plogut y haver rajat las canals, en ban de deu sous.

17. Item. Se ordena que en temps de ayguamolls, no puga alguna perçona fer entrar gènere algun de bestiar tenint-lo lo amo asseñalat en ban de deu sous.

18. Item. Se ordena que gènere algun de bestiar no puga entrar per las cultias de murull de terra, sens llicència del propri dueño, en ban de quinze sous, de nit doble.

19. Item. Se ordena que lo bestiar no puga entrar per los sembrats de deu caps en amunt, en ban de quinse sous o la esmena.

20. Item. Se ordena que lo bestiar no puga entrar per los llegums, en ban de deu sous y essent de nit doble.

21. Item. Se ordena que lo bestiar no puga entrar per los guarets en pols, en ban de deu sous y de nit doble.

22. Item. Se ordena que cada cap de casa puga señalar un tros de cultia y

altre de renadiu, señalant la cultia de murull per Sant Miquel de septembre, y lo renadiu per lo sobredit dia, y si és per ventada o pedregada, luego que las garbas ne seran fora.

23. Item. Se ordena que lo bestiar no puga entrar per los renadius señalats de ram vert, en ban de vint sous, o la esmena.

24. Item. Se ordena que lo bestiar no puga entrar a cestar en arbre fruyter algun, des del dia de Nostra Señora de agost fins a tant estiga cullit lo fruit de l' arbre, en ban de tres sous.

25. Item. Se ordena que lo bestiar no puga entrar per las viñas que no hajan passat tres dias después de estar vermadas en ban de vint sous.

26. Item. Se ordena que lo bestiar menut no puga entrar en tros algun que y haja garbas que no hajan passat tres dias, en ban de deu sous.

27. Item. Se ordena que lo bestiar gros no puga anar solter per los trossos que y haurà garbas, ben entès que lo amo puga tenir las suas mulas o ruchs a sos trossos, tenint-los fermats ahont no y haurà garbas, y si no.ls té fermats dexa manera, pague tres sous per cap.

28. Item. Se ordena que lo bestiar no puga acercar-se als olivers de quatre passos en lo temps que y haurà fruit, çò és de Tots Sants fins estiga cullit, en ban de tres diners per cap.

29. Item. Se ordena que quant se llauraran las cultias, si és que la tal pesa de terra estiga a paradas, que en tal cas, no puga saltar si no la parada que comensarà a llaurar-la, en ban de deu sous.

30. Item. Se ordena que la dula no puga pasturar per los ayguamolls en ban de tres sous per cap, y que ho haja de pagar lo duler.

31. Item. Se ordena que particular algun no puga fer pasturar la avaria per los ayguamolls, ni sembrats, si no és que fugien y lo amo las seguesca, en ban de tres sous per cap.

32. Item. Se ordena que la dula no puga pasturar en tro solcat de llegums o blats si no és que fugien, y si és per descui t del duler pague de ban tres sous.

33. Item. Se ordena que la avaria bovina, no puga entrar a pasturar entre blat y blat, en ban de quinse sous per cap.

34. Item. Se ordena que la avaria bovina no puga entrar per los ayguamolls en ban de deu sous per cap.

35. Item. Se ordena que la avaria bovina no puga pasturar per los sembrats, en ban de sinch sous per cap.

36. Item. Se ordena que la avaria bovina no puga entrar per las viñas des de Nostra Señora de mars fins a Tots Sants, en ban de tres sous per cap.

37. Item. Se ordena que perçona alguna no puga fer pasturar per cultias ni renadius los tossinos, en ban de tres sous per cap.

38. Item. Se ordena que si los tossinos fan dany en las ortalisses estiga al albitre lo haver esmena o ban, y asseñalam tres sous de ban per cap.

39. Item. Se ordena que perçona alguna se atrevesca a fer pasturar tossinos baix de las figueras en temps que y haurà fruit, en ban de dos sous per cap.

40. Item. Se ordena que si va desfermat per lo poble algun tossino pague de ban un sou.

41. Item. Se ordena que si las gallinas se troban que fassan dany en sembrats, pellers, ortalisses y casas, pague lo dueño de ellas de ban un sou per cap.

42. Item. Se ordena que si los coloms entran per las casas y fan dany, los

dueños de las casas los matan, estigan per ben morts.

43. Item. Se ordena que qualsevol que portarà verema, garbas o fusta pugui passar per las parts, als menys dany donant pagant lo dany.

44. Item. Se ordena que perçona alguna havent-i garbas al tros, pugui donar llicència (a perçona alguna) lo dueño del tros, per a espigolar, en ban de quinze sous.

45. Item. Se ordena que ningú pugui fer herba per los marges dels sembrats, en ban de set sous y la herba perduda.

46. Item. Se ordena que ningú pugui entrar palla a la vila després de haver tocat la oració de las ànimes, en ban de deu sous.

47. Item. Se ordena que posta la claror del dia ningú pugui entrar fruyta a la vila en ban de quinze sous.

48. Item. Se ordena que perçona alguna se atrevesca a cullir raï ms en viña de altre, sens llicència del propi dueño y si no.n té, per un raï m pagarà un sou, si arriba a tres quinze sous essent de dia, si és de nit doble, y passat lo número de tres pugui demanar la esmena.

49. Item. Se ordena que perçona alguna pugui fer herba en las cultias en ban de un sou.

50. Item. Se ordena que sempre y quant se trobarà un o molts arbres entre dos veï ns que lo un no pugui passar a la part de l' altre per a cullir fruit, si no tant quant porà abastar ab las mans. Però si són noguers o ametllers, quant vinga lo temps de batre^l ls no.s pugan batre^r sens dir-o al veí, en ban de sinch sous.

51. Item. Se ordena que perçona alguna pugui fer lleña en terras de altre si no que sia lleña perduda, però si és lleña que lo amo tinga associada, pague en ban deu sous per càrrega y la lleña perduda.

52. Item. Se ordena que qualsevol perçona que tallarà pins que seran bons per fusta, pague de ban deu sous per soca y la fusta perduda, y lo amo pot demanar lo ban o tala.

53. Item. Se ordena que qualsevol perçona que tallarà pins per lleña que no sian seus, pague de ban sinch sous per soca, tant xich com gros y la lleña perduda.

54. Item. Se ordena que perçona alguna pugui tallar rabolls o alsinas per fer lleña, en ban de quatre sous per soca y la lleña perduda.

55. Item. Se ordena que qualsevol perçona que tallarà rabolls o alsinas que seran bons per fusta pague de ban quinze sous per soca y la fusta perduda, y lo amo podrà demanar ban o tala.

56. Item. Se ordena que perçona alguna pugui esporgar rabolls ni alsinas que no sian seus, en ban de tres diners per rama.

57. Item. Se ordena que perçona alguna sens llicència del propi dueño pugui batre rabolls o alsinas que no sian suas, en ban de sinch sous y los aglans perduts.

58. Item. Se ordena que perçona alguna pugui fer cèrcols en terras de altre en ban de sis diners per cèrcol y los cèrcols perduts.

59. Item. Se ordena que qualsevol perçona que tallarà vímens de vimeneras que no sien suas proprias sens llicència del propi dueño, pague sis diners per vime y los vímens perduts.

60. Item. Se ordena que qui farà pendrer de jurament per fer testimoni de alguna cosa, lo que requerirà haja de pagar dos sous.

61. Item. Se ordena que qui demanarà algun ban lo hage de manifestar al

batlle dins deu dias y si no ho executa dins eix termini no sia escoltat.

62. Item. Se ordena que qualsevol persona que arrencarà plansons en terras que no seran suas sens llicència del dueño de la oliverada, pague de ban per quiscun plansó de oliver tres sous y los plansons perduts.

63. Item. Se ordena que qui arrencarà plansons de noguers pague de ban dos sous per plansó.

64. Item. Se ordena que persona alguna puga tallar mallols en viña alguna que no sia sua sens llicència del propri dueño, en ban de sinch sous.

65. Item. Se ordena que perçona alguna puga traurer aygua de la font del poble, si no per son ús y gasto de casa, en ban de sinch sous.

66. Item. Se ordena que perçona alguna se atrevesca ni puga rentar roba ni cosa que puga ensuciar la aygua de las tres picas més prop de la font, ni posar-i portadoras en ban de tres sous.

67. Item. Se ordena que dels sobredits bans de la font y piques se dóna la mitat a la iglésia.

68. Item. Se ordena que tant perçona com bèstia puga fer dressera per los sembrats en ban de tres sous per cap.

69. Item. Se ordena que los prohomens sien pagats de sos treballs antes de exir de la vila, donant a cada un un sou per cada judicació, essent dins lo terme, però si és fora terme, sis sous.

70. Item. Se ordena que si algun planta viña o arbres que lo primer any los haja de asseñalar de murull de pedres o de ram vert, y si no que no se li sian guardats.

71. Item. Se ordena que qui llaurarà alguna cultia o renadiu, si per son ús ne vol guardar una junta, la haja de asseñalar de nou.

72. Item. Se ordena que si alguns demanan judicació de blats, que dits blats no.s pugan judicar per blats antes de Nostra Señora de mars, sinó ab diners, y de dit dia en avant se pugan judicar en blat, si és que lo blat no sie colrat y quant sia al segar lo talador puga fer tornar a judicar lo blat.

73. Item. Se ordena que ningú puga tenir bestiar a guarda o a soldada, tant del present poble com foraster.

74. Item. Se ordena que qualsevol perçona que portarà bestiar foraster haja de portar una prompta fe de ahont lo ha comprat, com té sanitat y quant sia a la vila estiga obligat a manifestar-o als regidors, y dits regidors lo pugan fer pendrer de parament si lo té a guany o a guarda.

75. Item. Se ordena que si los prohòmens de la vila fan alguna judicació de terra que las termas que asseñalaran dins deu dias se hajan de aclarir y plantar ditas termas que asseñalaran los prohòmens y que dits prohòmens hajan de fer después relació exacta al batlle, y dit batlle tinga obligació de fer-o escriurer al llibre de la cort, y per lo treball se li asseñala sis diners per vegada.

76. Item. Se ordena que si per temps y ha ayguamoll per las comarsas per no tenir corrent, que lo veí la puga donar a l'altre assequiada perquè no donia dany si és que.s puga donar plegada o si no que.s puga traurer a la vora al menos dany donant.

77. Item. Se ordena que cada qual haja de pendrer la aygua dels costers o vessants cada un en sa encontrada la haja de tenir girada al seu tros, de deu en deu passas, en ban de tres sous.

78. Item. Se ordena que de tots los bans que y ha en estas presents ordinacions se doni lo ters al señor de la vila de Terrès, que vuy és y per

temps serà

79. Item. Últimament considerant que la malícia dels homens de dia en dia se va augmentant y que per més que la justícia previnga ab tota providència jamay pot prevenir tot lo que importa per lo bon govern polítich y econòmic dels pobles. Desitjant emperò lo ajuntament de Terrès (en quant sia possible) prevenir tot lo que per sa part puga: estableix y ordena que tots los casos que no estan previnguts explícitament en las presents ordinacions essent de aquells dels quals resulta dany de tercer, en los tals casos se impose lo ban proporcionat segons lo expressat del dany donat. Per lo que lo ajuntament que vuy és y per temps serà de dita vila de Terrès, en los tals casos no previnguts vol que lo ban que correspondrà al cas no previngut haguda rahó sempre als bans imposats en las presents ordinacions y la quantitat que dit ajuntament declararà, ara per lashoras la declara lo present ajuntament de Terrès per imposada y com si expressament fos continuada en las present ordinacions.

DECRET

Nos don Joseph Anton de Lledó, per la gràcia de Déu, y de la Santa Sede apostòlica, abat del Real Monastir de Nostra Señora de Poblet, del sagrat orde del Cister, dintre los límits de la província tarraconense, del consell de sa magestat y son almoynier major en los regnes de la Corona de Aragó, prior de Sant Vicent Màrtir fora los murs de la ciutat de València, jutge conservador apostòlich del real y militar orde de Nostra Señora de la Mercè, redempció de captius, y de la congregació Benedictina de Valladolid, señor jurisdiccional del civil y criminal, mer y mixt imperi de la vila y terme de Terrès.

Vista la súplica feta per lo ajuntament de batlle y regidors de la nostra vila de Terrès, en la qual humilment se'ns demana, aprobem los 79 capítols u ordinacions que lo expressat ajuntament, tant per lo bon règimen y custòdia dels individuos de dita vila y terme, com per los fruits de ella y que a las sobreditas ordinacions interposem nostra autoritat, y decret a fi y a effecte de que tingan força de lley y que a la observància de ellas estigan tinguts tots los naturals y habitants de dita nostra vila y terme, com també los terratinents y demás qui a ellas contrafarán. Vist i atentament llegit lo contengut en dits 79 capítols y havent sobre ells reflectat y atenent a lo que en ells se expressa y demana, no sols és conforme a rahó si que ha de redundar en benefici axís del comú com dels particulars y que se mira, no sols a la bona administració de justícia, si també a perficionar lo govern polítich y econòmic de dita nostra vila y terme de Terrès. Per çò los dits 79 capítols aprobam volem tingan força de lley u ordinació y que inviolablement se degan observar sens perjudici, eo emperò dels drets del real monastir de Poblet, ni de abdicar al governador eo procurador general jurisdiccional y son llochinent que vuy són y per temps seran la facultat de manar baix aquellas penas que los aparexerà ser convenient lo observar unas o altrás cosas, las contengudas en dits capítols. Per a què est nostre decret vinga a notícia de tots, y que ningu puga allegar ignorància, manam al batlle y regidors de la expressada vila de Terrès, baix las penas de 25 lliuras de sos propis béns pagadoras que dins lo termini de un mes que las

presentes tinguin rebudas, facian públicament llegir-las en la dita nostra vila, e intimar-las ab la forma que.s deu a totom, generalment dels vehi ns y habitants en ella com també als terratinents y en cas algun dels sobredits se oposàs o contravinguès en acceptar las sobreditas ordinacions, o aquest nostre peresent decret o mandato, manam al batlle de dita nostra vila que luego lo capture conduint-lo pres a una de las presons seguras de nostra jurisdicció, y luego nos done avís, a fi de providenciar lo que procesca de dret; com també manam y ordenam que sempre y quant a algun o a alguns particulars compresos a la observància de las ditas ordinacions los convinga revistar-las que se· ls sian franquejadas aquellas baix la pena de 25 lliuras en cas que^l ls convinga per a ajustar-se a la deguda observància. Per lo que manam que las sobreditas ordinacions sien fielment copiadas y en lo cas expressat se ministre la còpia y no lo original lo qual volem y manam se quede sempre arxivat en la casa del comú o ahont estigan recondidas las demás escripturas de la expressada vila de Terrès. En fe y testimoni del qual manam despatxar las presents, firmadas de nostra mà, selladas ab lo sello major de nostre ofici sotascritas y refferendadas per nostre secretari. Dattat en lo nostre palacio abacial del real monastir de Nostra Señora de Poblet, als vint y quatre dias del mes de febrer de mil set-cents quaranta y quatre anys.

Com a secretari del real monastir e il.lustre señor abat de Poblet certifico y fas fe com en lo llibre de la secretaria intitulat Registre dels despatxos de la secretaria dels molt il.lustres señors abats de Poblet, expectants a dependèncias jurisdiccionals y administracions temporals del monastir, y en lo dors de dit llibre se troba ab lo títol Registre jurisdiccional se encuentran unas ordinacions fetas per lo ajuntament de batlle y regidors de la vila de Terrés bé y llealment copiadas de est present original y són en los folios 119, 120, 121, 122 y 123. En fe y testimoni del qual fas la present, firmada de pròpria mà en lo real monastir de Poblet, als vint-y-vuit días del mes de febrer de mil set-cents quaranta-y-quatre anys.

Vuy dia 3 de mars de l^a any 1780, lo ajuntament de batlle, regidors y procurador síndich del present poble de Terrès que al dia present són lo honorable Joan Amorós, batlle, Jaume Xifré y Joan Sanahuges, regidors, y Josep Zaragoza, procurador síndich.